

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

کتابخانه مجازی
افغانستان

کشاورزی هزارگی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کشاورزی هزارگی

نویسنده:

دکتر حفیظ الله شریعتی

ناشر چاپی:

دکتر حفیظ الله شریعتی

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۹	کشاورزی هزارگی
۹	مشخصات کتاب
۹	پیشینه ی کشاورزی در هزارستان
۹	پیشینه ی کشاورزی در هزارستان
۱۰	کشاورزی در هزارستان
۱۰	کشاورزی سنتی
۱۱	ویژگی‌های کشاورزی سنتی
۱۱	ابزار کشاورزی سنتی
۱۱	ابزار کشاورزی سنتی
۱۱	بیل
۱۱	چیچور
۱۲	اسپار
۱۲	کنده اسپار
۱۲	شمشیرک
۱۲	تیراسپار
۱۲	گوشک اسپار
۱۲	یوغ
۱۲	آتنگ یا ریسمان
۱۲	ماله
۱۳	خوشکش، پل کش، آله کش
۱۳	پل کش
۱۳	خوشکش

۱۳	شديار
۱۳	کيشه
۱۳	(جدید ۱۷)
۱۳	زمین کشاورزی
۱۳	زمین شیلاره
۱۴	زمین شیبدار
۱۴	فرآیند تولید
۱۴	قلبه کردن (شخم زدن)
۱۴	چیچورکو
۱۵	ورغ و جر
۱۵	آب دادن
۱۵	غنی سازی زمین
۱۵	یوجی کردن (چیدن گیاهان هرز)
۱۵	آبیاری
۱۵	آبیاری
۱۶	منابع آب آبیاری
۱۶	آبیاری سطحی
۱۶	شاجوی، جوی
۱۶	ناوور - نوور - آویند (آب بند، سد کوچک)
۱۶	انواع آبیاری
۱۶	زمین آب
۱۷	خاک آو (خاک آب)
۱۷	دوآو (دوآب)
۱۷	آو شیره گل

- ۱۷ ..... آب گلریز
- ۱۷ ..... آب دانه
- ۱۷ ..... برداشت محصول
- ۱۷ ..... درو کردن
- ۱۷ ..... کویه
- ۱۸ ..... خرمی جوی (خرمن جای)
- ۱۸ ..... پشتیره کشی (کل - پشت کردن گندم)
- ۱۸ ..... ابزار پشتیره کشی
- ۱۸ ..... چپرکدو (خرمن کوب کردن)
- ۱۹ ..... چپر
- ۱۹ ..... خرمن کردن
- ۱۹ ..... پلغو
- ۲۰ ..... جغول کدو (جغل)
- ۲۰ ..... قوده کو
- ۲۰ ..... باد قبله
- ۲۰ ..... باد چب
- ۲۰ ..... سرد کردن
- ۲۰ ..... سرخ باد
- ۲۱ ..... چرخک
- ۲۱ ..... چغل کردن
- ۲۱ ..... ابزار جدا سازی کاه از دانه
- ۲۱ ..... چارشاخ
- ۲۱ ..... پارو
- ۲۱ ..... چغل

- ۲۱ ..... موعی
- ۲۱ ..... جارو یا جاروپ
- ۲۱ ..... میده ریز
- ۲۲ ..... کشت و کار
- ۲۲ ..... محصولات کشاورزی
- ۲۲ ..... سرخرمنی (نذر خرمن)
- ۲۲ ..... خرمن گرفتن
- ۲۲ ..... آشار
- ۲۳ ..... الله دوست
- ۲۴ ..... گونه شناسی و طبقه بندی انواع یاریگری (آشار)
- ۲۴ ..... نوع مالکیت زمین‌های کشاورزی
- ۲۴ ..... انواع سهام‌داری در زمین کشاورزی (دانگی)
- ۲۵ ..... انبار کردن غله، گندم و حبوبات
- ۲۵ ..... کشاورزی مدرن
- ۲۶ ..... کشاورزی و تولید دام
- ۲۶ ..... وضع کنونی کشاورزی
- ۲۶ ..... باغداری و درخت‌کاری
- ۲۶ ..... گیاهان مخدر
- ۲۷ ..... گیاهان دارویی
- ۲۷ ..... منابع و مآخذ
- ۲۷ ..... درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

کشاورزی هزارگی

مشخصات کتاب

سرشناسه: کتابخانه مجازی افغانستان، ۱۳۹۲

عنوان و نام پدیدآور: کشاورزی هزارگی / دکتر حفیظ الله شریعتی.

مشخصات نشر دیجیتالی: اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: نرم افزار تلفن همراه و رایانه

موضوع: کشاورزی

پیشینه ی کشاورزی در هزارستان

پیشینه ی کشاورزی در هزارستان

هزارستان یا غرjestان کهن یکی از نخستین جای‌های است که در آن با سپیده دم تاریخ کشاورزی و زراعت آغاز گردیده است. کشاورزی یکی از شاخه های اصلی اقتصاد هزارستان از گذشته تا کنون بوده است. دو عنصر مهم آب و خاک پایه اصلی کشاورزی در هزارستان را تشکیل می دهد. وجود رودهای سرشار و دشت‌های گسترده‌ای ارغنداب، زمین داور، زاولستان باستانی، گستره‌ی رودخانه‌ای هیرمند و کوه‌پایه های هزاره نشین (قول‌ها و ناوه‌ها) نشان از نخستین انسان هزاره دارند که به کشت و آبیاری و پرورش دام مشغول بوده اند. بودن بیلاق‌ها و دشت‌های سرسبز و زمین‌های حاصلخیز و اراضی مستعد و آب کافی نشان از منطقه ای مناسب برای کشاورزی در غرjestان و زولستان دارد. اهمیت کشاورزی در هزارستان و بالا رفتن میزان کشت و تاثیر آن در زندگی مردم به پایه ای بوده است که اقتصاد قومی و ملی را بر آن استوار می دانسته اند و آن را همواره می ستوده‌اند. پادشاهان و حاکمان هزارستان و غرjestان کهن در بهره برداری از منابع طبیعی و آب و خاک و توسعه بازرگانی و کشاورزی که حیات اقتصادی کشور آن‌ها را تضمین می کرد، دلبستگی فراوان داشتند و همواره کشاورز و کشاورزان را می ستودند. جابه جایی هزاره ها به درون کوه پایه های هزاره نشین افزون بر غصب زمین‌های کشاورزی آنان، جستجوی چراگاه‌های جدید و مهاجرت دهقانی برای به دست آوردن و ساختن زمین بهتر برای کشاورزی بوده‌است. حفاری‌هایی که در حوالی جاغوری و اطراف بامیان انجام شده اند، نشان می دهند که هزاران سال پیش هزاره‌ها سامانه‌ی کشاورزی مانند امروز و یا کمی کهن تر داشته‌اند. نقاشی‌های غارهای بامیان، قره‌باغ، جاغوری نشان می دهند که در حدود سه هزار سال پیش هزاره‌ها درخت را اهلی کرده بودند و نشستن در سایه آن و برداشت محصول آن را به نیکویی می دانسته‌اند. بنابراین در آن زمان در هزارستان باغبانی و کشاورزی رواج داشته است. در نقاشی غارهای مناطق مختلف هزارستان درختان از نظر قد مساوی و روی خطوط موازی کشت شده اند و با چرخ چاه‌های عظیمی که به وسیله گاو چرخانده می شدند، آبیاری می شده اند. از میوه‌های مهم آن دوره که در نقاشی ها آمده اند: انگور، سیب، زردآلو را می توان نام برد.

شیران بامیان و حاکمان محلی غرjestان به بازسازی قنات‌ها و تشویق و گسترش کشاورزی، باغبانی و دامپروری علاقه بی زیادی داشته‌اند. کشت انواع میوه مانند سیب، انگور، انار، هلو، فندق، سنجد، بادام، توت، گلابی، زردآلو، گردو، شاه بلوط و نیز انواع سبزی و گل مانند تره تیزک، تره، گشنیز، خیار، نرگس، یاسمن، نسترن، لاله، بنفشه، همیشه بهار، گل سرخ و گل شب بو در آن روزگار رواج داشته‌اند.

در دوره‌های اسلامی باغبانی هزارستان به حداکثر گسترش خود رسید و برای نخستین بار پرورش انار و مرکبات به طور جدی و صنعتی در اطراف رودخانه‌ی هیرمند و ارغنداب آغاز گردید. در این دوره برخی از انواع سبزی مثل مارچوبه و حبوبات- دانه جات و سبزی‌های تره‌کاری مانند شلغم و زردک و مانند آن به مقدار فراوان در غرjestان زراعت می‌شدند. در اثر یورش مغول‌ها، باغبانی در غرjestان و هزارستان کنونی از رونق افتاد و وضع بدین منوال بود تا آنکه شاهان چوپانی یا چوپان شاهان- شاهان ارغونیه ی هزاره در اواخر قرن هفتم و اوایل قرن هشتم هجری قمری به توسعه کشاورزی در دی چوپان و دیگر مناطق هزارستان پرداخت. در قلمرو شاهان چوپانی انواع درختان میوه و سبزی‌ها در تمام نقاط هزارستان کشت می‌شدند و باغبانی آن قدر رونق داشت که از ارغنداب انواع میوه به ویژه انار به هندوستان، ایران، آسیای میانه و آسیای صغیر می‌بردند. در این دوره و پس از آن مرکز تولید برکه زردآلو هزارستان بود و غرjestان ناحیه با ارزشی برای پرورش انواع میوه به شمار می‌آمد. هزاره‌ها نگهداری بذرها، غلات و این که کدام درخت و گیاه از بذر می‌روید و کدام باید به صورت نهال کاشته شود و هم‌چنین خواص انگور و دیگر درختان میوه‌دار و بی‌ثمر، انواع گیاهان تزئینی را به درستی می‌دانستند و آن‌ها را به نیکویی به کار می‌بردند. هزاره‌ها می‌دانستند که رویش هر گیاهی به فصلی اختصاص دارد. آنان در قلمه زدن، پیوند زدن انواع درختان ثمردار و بی‌بهره و نیز بذرآفشانی، نهال کاری و غرس درختان تبه‌ر داشتند. هزاره‌ها در این دوره کود حیوانی و انسانی را صنعتی کرده بودند و با افزودن مقدار خاکستر، خاک سیاه و خاک آهن آن‌ها را غنی‌سازی می‌کردند. دستگاه‌هایی برای بهره‌برداری از آب تهیه دیده بودند که از آن جمله می‌توان چرخ چاه خودکار را نام برد. داشتن اسپ، یابو و الاغ و ترویج نباتات سودمند نشان از کاربرد آن‌ها در کشاورزی داشته است. (تاریخ شاهان ارغونیه- چوپانیان)

کشاورزی در هزارستان

با وجود این که خاک هزاره‌ها وسیع است، رویهم‌رفته زمین‌های آنان امروز برای کشاورزی در ابعاد بزرگ مناسب نیست. تنها ۱۲٪ از مساحت خاک هزارستان تحت عملیات کشاورزی است. بقیه کوه و دره‌های عمیق و ناگذرانند. زمین‌های با ظرفیت کشت و زرع بسیار کم است درحالی که در گذشته بسیار وسیع و با ظرفیت بالایی بوده است. در هزارستان هم زمین‌های نیاز به آبیاری و هم زمین‌های باران-سیر، دیمی وجود دارد. با این که بیش از دو سوم جمعیت هزاره‌ها در این بخش مشغول به کاراند ولی این بخش تنها ۵٪ از سود خالص هزاره‌ها را به خود اختصاص داده است.

کشاورزی سنتی

در کشاورزی سنتی هزارگی، فعالیت کشاورزی از قبیل زراعت، باغداری و دام پروری و... برای دهقان هزاره، کار او و نوع زندگی او محسوب می‌شوند. در مناطق هزاره نشین، کشاورزی سنتی (کشاورزی معیشتی) فعالیت کشاورزی به شکل سنتی وجود دارد. در این گونه‌ای از کشاورزی نیروی کار مهم‌ترین عامل در افزایش تولید است و این یکی از دلایل وجود خانوارهای پر جمعیت در مناطق هزاره نشین است. کشاورزی در هزارستان با وجود نیروی کار فراوان و کار یدی بهره‌وری پایین دارد. در هزارستان حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد از مردم به کارهای کشاورزی از نوع سنتی آن مشغول‌اند. از شروع فصل کاشت و آماده‌سازی زمین تا فصل برداشت محصول، همه کارها به شکلی سنتی و آمیخته با دستگاه‌های قدیمی انجام می‌شود.

کشاورزی مدرن کمتر به آن‌جا راه برده است. کشاورزی که شامل طیف وسیعی از تخصص‌ها و فنون، از جمله راه‌هایی برای

گسترش زمین‌های مناسب برای زراعت گیاه، حفر کانال‌ها و فرم‌های مختلف آبیاری شود، برای هزارها به سبب رنج تاریخی، ستم ملی، استبداد داخلی و استعمار خارجی به ویژه تعصب عریان قومی شناخته شده نیست.

ویژگی‌های کشاورزی سنتی

کشاورزی سنتی (معیشتی)، کم بودن بهره وری، کاربر، سخت و یدی بودن، کم بود سرمایه گذاری، کوچک بودن اراضی کشاورزی، اعتبارات خرد در کشاورزی سنتی از ویژگی این گونه کشاورزی است.

ابزار کشاورزی سنتی

ابزار کشاورزی سنتی

کشف ابزارهای اولیه‌ی کشاورزی ساخته شده از چوب، استخوان، سنگ و سرانجام ترکیبی از چوب و آهن نشان می‌دهند که هزارها در گذشته چگونه کشاورزی می‌کرده‌اند. علامت گذاری و نگاره گری درون غارها از هزاران سال پیش در بامیان و دیگر مناطق هزارستان نشان از رونق کشاورزی سنتی در هزارستان دارد. کشاورزی سنتی در هزارستان در طول سالیان و هزاره ای گذشته با اندکی تغییر تقریباً به همان شکل انجام می‌شود و تغییرات بزرگی در ماهیت آن رخ نداده است. در مناطق هزاره نشین از شروع فصل کاشت و آماده سازی زمین تا فصل برداشت محصول، همه کارها به شکلی سنتی و آمیخته با دستگاه‌های قدیمی انجام می‌شود.

ابزارهای کشاورزی که در هزارستان به کار می‌رفت و می‌رود شامل انواع ابزارهای دستی ساده مانند بیل، کج بیل، رش بیل، داس دسته کوتاه، کلنگ، چپچور، دامی چوبی از قبیل قلبه گاو، یوغ، بیغ و اسپار، هرس‌های دندانه ای، خرمن کوب و مانند آن‌ها اند. ابزارهای کشاورزی معمول امروزی در نقاط مختلف هزارستان به ویژه در نقاط دورافتاده تغییر زیادی نکرده اند و با ابزارهای قدیمی فرق چندانی ندارند. هنوز در اکثر نقاط دور افتاده‌ی هزارستان از یک یا دو جفت گاو یا الاغ به عنوان توان کششی با یوغ و اسپار که اکثراً از چوب ساخته شده اند، استفاده می‌گردد.

بیل

هزارها دونوع بیل دارند، یکی را تک بیل و دیگری را رش یا راش بیل می‌گویند. تک بیل ساخت آهنگران محلی است. دسته‌ی آن از چوب و کاسه‌ی آهنی آن به صورت استوار بدون خم خوردگی ساخته می‌شود. پشت سر کاسه‌ی بیل، بازوی چوبی وجود دارد که از وسط آن سوراخ است و با فانه‌های چوبی به دسته‌ی بیل، محکم می‌شود. این شانه در وقت تک بیل کردن زمین به کارگر کمک می‌کند که زمین را عمیق‌تر بیل بزند.

راش بیل‌ها ساخت کشورهای خارجی است. کاسه‌ی راش بیل خم است و شانه‌ی خمیده دارد. نوعی از راش بیل که به آن بیل چینی می‌گویند، بسیار معمول و معروف است.

چپچور

چپچور ابزار راحت و دم‌دست است که از کلنگ کمی کوچک‌تر است. این وسیله‌ی ساده توسط آهنگران محلی ساخته می‌شود. دسته‌ی آن بیشتر از چوب بادام یا تاخوم است که با شینه‌ی آهنی یا چوبی به چپچور وصل می‌شود. شینه در محکم کردن دسته

نقش اصلی را دارد. برای این کار چپچور را با دسته نخست در آب می‌گذارند و در پایان با چکوش یا الغه می‌کوبند که سفت شود.

اسپار

اسپار چند قسمت دارد. نوک اسپار: که مردم به آن پلک می‌گویند از آهن فولاد است که در زمین فرو می‌رود. ته آن پهن است و به کنده‌ی اسپار محکم می‌شود.

کنده اسپار

از چوب محکم است ماهی مانند که در پشت سر خود سوراخی مربع شکل دارد که دسته یا تیر اسپار به آن وصل می‌شود.

شمشیرک

در کنار دسته برای استحکام آن جاگذاشته می‌شود. این چوب یک راس نوک تیز و یک قاعده‌ی پهن دارد که راس نوکدار آن از تیرچوب می‌گذرد و آن را محکم می‌کند. شمشیرک باعث تعادل اسپار هنگام کار می‌گردد.

تیر اسپار

چوب انحنایی شکل است که یک طرف آن به کنده و شمشیرک طرف دیگر آن برای استوار نگهداشتن اسپار توسط گوشک و ریسمان و آتنگ به یوغ وصل می‌شود.

گوشک اسپار

چوب استوانه‌ی شکل است که در سوراخ نوک تیر جاگذاشته می‌شود. گوشک چوب است که اسپار را به یوغ وصل می‌کند.

یوغ

چوب بند است که گاوان را با آن تحت فرمان می‌آورند. وسط یوغ که آن یوغله گفته می‌شود، ثابت است. یوغله محل تلاقی یوغ و تیر اسپار است که با ریسمان و آتنگ به هم وصل می‌شوند. دو طرف دیگر یوغ مانند کپ چوی در باز و بسته می‌شوند که به آن قبتل یوغ می‌گویند. گاوان نخست وارد در یوغ می‌شوند و سپس با چوب بند یوغ به بند کشیده می‌شوند تا نافرمانی نکنند.

آتنگ یا ریسمان

آتنگ ریسمان است که تیر اسپار را به یوغ وصل می‌کند و آن را می‌بندد. در گذشته آتنگ را از چوب الترغینه، لوخ و پوست گاو می‌ساختند. اکنون بیشتر از ریسمان پلاستیکی و ریسمان تائیری است

ماله

ماله قطعه چوب مستطیل شکل است که در وسط سوراخ مربع شکل دارد. تیرماله درون این سوراخ مربع شکل با شینیه و پانه محکم

می‌شود. تیرماله مانند تیر اسپار است که ماله را به یوغ وصل می‌کند. ماله دو سوراخ در دو گوش دارد که با زنجیر به تیرماله وصل می‌شود. در پایان شخم زدن دهقان اسپار را از گاوان جدا می‌کند و ماله را به جای آن می‌بندد. ماله کردن شبیه اسپار زدن است با این تفاوت که به جای لر زدن زمین را ماله می‌کند و هموار می‌سازد تا برای ورغ و جر آماده شود. دهقان هنگام ماله زدن روی ماله سوار می‌شود، دم یکی از گاوها را به دست می‌گیرد و با تال آن‌ها را به تندی می‌راند تا زمین خوب هموار شود.

خوشکش، پل کش، آله کش

ورغ و پلوان کشی را نخست با اسپار ورغ و کندلو می‌کشند، سپس با بیل پلوان درست می‌کنند. برای پلوان‌ها دهن ورغی می‌سازند. در پایان با خوشکش آله درست می‌کنند.

پل کش

از چوب درست می‌شود. دسته‌ی پلکش مانند بیل درست می‌شود و بدنه‌ی آن مانند خوشکش که قطعه چوب است مستطیل شکل که در وسط آن سوراخی ساخته می‌شود. دسته با شینه و پانه از این طریق به بدنه وصل می‌شود. پل کش بیشتر برای زمین‌های شیلاوه و پتی استفاده می‌شود که امکان ماله با گاو نباشد.

خوشکش

همان آله کش است. دسته‌ی آن از چوب است و بدنه‌ی آن از چوب و گاهی آهن که مانند نوک مرغابی ساخته می‌شود. با خوشکش خط‌های موازی (جر- آله) روی زمین ماله شده می‌کشند. آب در این آله‌ها جریان می‌یابد و به ریشه‌ی گیاهان می‌رسد.

شدیار

به زمین شخم زده شده شدیار گفته می‌شود. زمین شدیار دارای پستی و بلندی (کلوخ) است. برای از بین بردن کلوخ‌های آن باید ماله روی آن کشیده شود. ماله کردن باعث می‌شود که زمین هموار گردد، دانه‌ها در خاک فرو رود، پرندگان نخورد و زمین هم سطح شود.

کیشه

پس از ماله کشیدن زمین، دهقان اسپار را دوباره به گاوها می‌بندد و زمین را به شیخکی و کندلو تقسیم می‌کند تا ورغ و کندلو ساخته شود و زمین ورغ جر شود. دهقانان این کار را کیشه (جراندازی) می‌گویند. برای این کار نخست دهقان با چپچور زمین را خط می‌کشد. سپس یک نفر زنجیر یکی از گاوها را به دست می‌گیرد و دهقان با هی کردن گاوان اسپار را درست روی خط کشی فرو می‌برد و ورغ، کندلو و شیخکی درست می‌کند. ورغ‌ها می‌تواند کندلو یا شیخکی باشد.

(جدید ۱۷)

زمین کشاورزی

زمین شیلاوه

زمین است که بیشتر در مسیر آب‌راه‌ها قرار دارد که به آن زمین قول و بوم هم گفته می‌شود. شیلاوه‌ها بیشتر در معرض فرسایش و سیل بردگی است. این زمین کم حاصل است اما برای درختکاری و باغداری نیکو است.

زمین شبیدار

زمین ناهموار را پتی می‌سازند. پتی سنگ‌چین است که به صورت زینه‌های کلان ساخته می‌شود تا زمین هموار گردد. قلبه کردن پتی سخت‌تر از زمین شیلاوه است. برای این کار به دهقان ماهر و گاوه‌های کارآزموده نیاز است. از این‌رو گوشه‌های پتی که پخته می‌ماند را توسط چبچور می‌کنند. پتی را با پل کش ماله می‌کنند و گوشه‌های آن را بلند تر می‌سازند تا از سرریزی آب جلوگیری شود و آب پشت آن بایستد. پتی را کمی شبیدار می‌سازند تا آب به آرامی در آن حرکت کند. مردم محل به این پتی کرت و کردک یا کرتک نیز می‌گویند.

فرآیند تولید

قلبه کردن (شخم زدن)

هزاره‌ها شخم زدن خاک را برای آماده سازی کاشت و یا برای اختلاط مواد مغذی و یا برای کنترل آفات انجام می‌دهند. بهره‌وری با افزودن کود حیوانی یا شیمیایی و کنترل علف‌های هرز افزایش می‌یابد. در فرآیند تولید زمین‌ها نخست از سنگ ریزه‌ها پاکسازی می‌شوند. پس از آن ورغ و جر می‌شوند تا آب به تناسب در سطح زمین جریان یابد. از آن پس آب از طریق جوی‌چه‌ها به زمین رسانده می‌شود. وقتی زمین آب خورد، چند روز صبر می‌کنند تا زمین آماده‌ی شخم زدن شود. وقتی زمین آماده شد و آبش گرفته شد، زمین بذرافشانی می‌شود. دهقان نخست زمین را با نوک چبچور یا کلنگ خط کشی می‌کند و سپس دانه را در دامن یا ظرف می‌اندازد و با دست چب بذر افشانی می‌کند. زمین‌های تخم زده شده توسط گاو آهن (قلبه) شخم زده می‌شود. دهقان اسپار را با آتنگ به یوغ می‌بندد و یوغ را در گردن گاو بند می‌زند. گاوها را به گوشه‌ی زمین می‌برد و با صدای کشیده می‌گوید (اوبیه) و گاوان را با چوب‌تر به داخل زمین می‌راند و زمین را شیار مانند (لر) قلبه می‌کند. وقتی یک خط کشیده‌ی قلبه به پایان رسید، دهقان کنده‌ی اسپار را با چالاکی از زمین می‌کشد و با صدای (اوبیه) همرا با فحش و ناسزا به گاوها، گاوان را می‌چرخاند و دوباره زمین را لر می‌زند. لرها باید در کنارهم باشد و نزدیک به هم تا زمین پخته نماند. اوبیه، او، او، او، کوتابیه صدای رمزی است بین گاوها و دهقان. گاوان با شنیدن این رمزها سمت عوض می‌کنند و از دهقان فرمان می‌برند. وقتی زمین یک‌بار به صورت طولی قلبه شد، دهقان آن را به صورت عرضی قلبه می‌کند که به آن (دو اسپیره، سرحلال، سرجم حلال) می‌گویند. این کار باعث می‌شود که زمین خوب شیار شود و بهره‌ی بهتر بدهد. دهقان هفت تا نه ساعت در روز قلبه می‌کند. در وسط روز چای می‌خورد و به گاوها علف تر و تازه می‌دهد. در پایان با دست یا گاو زمین را ماله می‌کند و چند روز صبر می‌کند تا زمین آماده‌ی ورغ و جر شود. در فرجام زمین ورغ و جر می‌شود.

چبچور کو

وقتی گاو و الاغ برای زمین شخم زدن پیدا نشود و یا زمین کوچک باشد که نیاز که گاو قلبی نباشد، زمین را چبچور کو می‌کنند. برای این کار چند مرد و گاهی همراه با زنان، زمین را با چبچور شخم می‌زنند و با ماله‌ی دستی ماله می‌کنند. چبچور کو بیشتر به صورت جمعی (آشار) انجام می‌شود.

ورغ و جر

ورغ یا کندلو به صورت برآمدگی‌های کرت (پلوان) ساخته می‌شود. عمق ورغ بیشتر از جر است. آب نخست وارد ورغ یا کندلو می‌شود و سپس از طریق دان آله (ناودان) که بیشتر با علف‌های هرز ساخته می‌شود، وارد جر می‌شود. جر یا آله خط‌های موازی است که روی زمین کشاورزی شیار می‌شود و آب برای رسیدن به ریشه‌های گیاهان به آرامی در آن جریان می‌یابد. پای زمین را بر آمده درست می‌کنند که آب در آن بایستد و یا به سمتی هدایت شود. این جای را پای اله یا پای آو می‌گویند.

آب دادن

نخستین آب دادن زمین کشاورزی را خک آو (خاک آب) می‌گویند که بسیار سخت است و مهارت بالایی می‌خواهد. وقتی آب مسیرش را پیدا کرد و زمین سفت شد، آسان‌تر می‌شود. آب دادن زمین به نوبت است. در زمین‌های گل هفت روز و زمین‌های ریگزار سه تا چهار روز بعد آبیاری می‌شوند.

غنی سازی زمین

کشاورزی در هزارستان همواره با کود حیوانی همراه بوده است. در کشاورزی سنتی هزاره‌ها یکی از راه‌های تهیه کود، استفاده از کود حیوانی (انبار) است. کودهای حیوانی جزو بهترین و مرغوب‌ترین نوع کود است که امروزه کمتر استفاده می‌شود. هزاره‌ها تجربه‌های با ارزش و گران‌بهایی در زمینه غنی سازی زمین‌های کشاورزی دارند.

پوجی کردن (چیدن گیاهان هرز)

گیاهان هرز و کم قوت بودن زمین که بین زمین‌های کشاورزی می‌رویند، باید چیده شوند. زنان هزاره به صورت تکی یا جمعی (آشار) این کار را انجام می‌دهند. پوجی کردن از کارهای سخت زمین داری است که گاهی یک‌ماه وقت پوجی گران را می‌گیرد. زمین کشاورزی اگر از گیاه هرز پوجی نشود، حاصل نمی‌دهد.

روش‌های شیمیایی (حشره کش)، بیولوژیکی (کنترل بیولوژیکی)، مکانیکی (کشت)، و روش‌های فرهنگی صنعتی استفاده کمی دارد. روش‌های فرهنگی شامل تناوب کشت، وجین، پوشش محصولات زراعی، به زراعی، کمپوست، پیشگیری و مقاومت چندان استفاده ندارد.

آبیاری

آبیاری

آبیاری پخش آب روی زمین جهت نفوذ در خاک برای استفاده گیاه و تولید محصول است. ۱۵ درصد از زمین‌های کشاورزی هزارستان دیم و بدون آبیاری است و ۸۵ درصد بقیه به صورت عادی با کانال‌ها و جویچه‌ها آبیاری می‌شوند. نیمی از تولیدات کشاورزی و غذای خانگی هزاره‌ها از همین زمین‌های آبی حاصل می‌شود که این خود نشان دهنده اهمیت و نقش آبیاری در بخش کشاورزی در هزارستان است.

منابع آب آبیاری

- ۱- بارش‌های آسمانی شامل برف و باران.
- ۲- آب‌های سطحی شامل رودخانه‌ها، سدها، مخازن آب شامل بند، آب‌بند و ناوور، زیم آب‌ها، رودخانه، برکه‌های آب شیرین، و یخچال‌های طبیعی است.
- ۳- آب‌های زیرزمینی شامل چاه، کاریز یا قنات و چشمه.

آبیاری سطحی

آب از جلگه یا دره‌های پرآب و نهر از طریق جوی‌چه‌ها در سطح زمین کشاورزی جریان می‌یابد و پس از گذر از کندلو(ورغ) از طریق (دان آله) وارد جرها- آله می‌شود. با نفوذ تدریجی در زمین کشت شده در اختیار ریشه‌ی گیاه قرار می‌گیرد. آبیاری سطحی به سه روش آبیاری کرتی (کرته‌های کوچک)، آبیاری نواری (ورغ و جر) و آبیاری شیاری (جر) انجام می‌شود.

شاجوی، جوی

آب برای آبیاری بیشتر از طریق جویچه‌ها به زمین کشاورزی رسانده می‌شود. جویچه‌ها بیشتر مال زمین‌های شخصی، چند شریک و زمین‌های کم‌ارض است. اما آب‌های مشترک و فراوان را بیشتر از طریق شاه جوی انتقال می‌دهند. جوی‌ها و شاه جوی‌ها به صورت آشار در آغاز فصل بهار زه‌کشی می‌شوند. عمق و پهنای شاه جوی‌ها بیشتر از جوی است. دهقانان با بیل، کلنگ و چپچور آب‌ها را کانال‌کشی می‌کنند و از طریق جوی و شاه جوی به زمین‌های کشاورزی می‌رسانند.

ناوور- نوور- آویند (آب‌بند، سد کوچک)

نوور یا آوج آب‌بندهای کوچک است که با آن آب‌های روان و زیم آب‌ها را بند می‌کنند تا در موقع مناسب از آن استفاده شود. نوور از سنگ و خاک ساخته می‌شود. استحکام آن خیلی بالا نیست، در مقابل آب زیاد و سیل آب‌ها آسیب پذیر است. خروجی نوور را بوک می‌گویند که با بوک چو (بوک چوب) بسته و باز می‌شود. اضافه‌ی آب از سرریزی به رودخانه و قول باز می‌گردد. دهقانان هزاره در بیشتر روستاها شب‌ها نوور را بوک می‌کنند و صبح باز می‌کنند تا در آبیاری زمین استفاده شود. وقتی آب فراوان باشد، نوورها دوبار در روز بند می‌شوند. اما وقتی فراوان‌تر باشد، کسی از نوور استفاده نمی‌کند. در این حالت آب جاری را آب بایتی می‌گویند. نوور می‌تواند شخصی باشد و می‌تواند مال چند خانه در یک روستا باشد که به نوبت از آن استفاده کنند. هزاره‌ها کمتر از سرخ‌آو (سرخ‌آب) که در نتیجه‌ی آب شدن برف و آبخیزی به وجود می‌آید، استفاده می‌کنند. آب جویچه‌ها و نوور بر سر زمین و مقدار آن تقسیم می‌گردد. زمین زیاد چند شب آب و زمین کم کمتر شب آب را به خود اختصاص می‌دهد. واحد تقسیم آب را شب‌آو (شب‌آب) می‌گویند.

انواع آبیاری

زمین آب

آب گرفتن روی زمین کشاورزی را می‌گویند. وقتی هنگام کشت و کار فرا می‌رسد، زمین را آب می‌گیرند تا برای تخم افشاندن

آماده شود. میانه‌ی ثور(اردی بهشت) یا میانه‌ی حمل(فروردین) برای کشت بهاری آب‌گیری می‌شود. برای کشت خزانی ماه سنبله و میزان مناسب‌اند. زمین‌های کمتر سرد به‌طور معمول در اوایل ماه عقرب آب‌گیری می‌شوند.

خاک‌آو(خاک‌آب)

وقتی تخم افشانده شد، پس از یک‌ماه یا کمتر زمین را آب می‌دهند تا بیخ گیاه محکم شود، رشد گیاه تسریع گردد، باد صدمه‌ی به گیاه نزنند و گیاه نمو کند و پنجه بزنند. خاک‌آو غرق‌آب کردن زمین و خوب آب دادن آن است تا زمین پخته شود. سخت‌ترین کار در زمین‌داری نخستین خاک‌آو زمین کشاورزی است.

دوآو(دوآب)

دوآب پس از خاک‌آو داده می‌شود. دوآو باعث می‌شود تا گیاه رشد کند و ساقه‌ی آن بند بیندازد.

آو شیره گل

این آب باعث می‌شود تا خوشه‌ی گیاه کامل شود و صاف گردد.

آب گلریز

این آب باعث می‌شود تا گل خوشه‌ی گیاه صاف گردد و خوشه آماده شیره بستن و دانه شدن شود

آب دانه

این آب باعث می‌شود تا خوشه‌ی گیاه پرگردد و تبدیل به دانه شود. زمان این آب هنگام تکمیل شدن دانه و به زردی گراییدن آن است. اگر آب دانه به گیاه نرسد، دانه‌ها میان تهی و کم وزن می‌آیند. آب دانه برای رسیدن و کمال دانه بسیار حیاتی است.

برداشت محصول

درو کردن

برای دروی محصول (داس") و تعدادی کارگر حرفه‌ای و آشنا به کار با این ابزار استفاده می‌شود که باید در کار خود مهارت زیاد و قدرت بدنی بالایی داشته باشند. البته برای دروی محصولاتی مانند گندم و جو و یونجه و هنوز هم از ابزار سنتی استفاده می‌شود. برای درو کردن گندم نخست دهقان به تنهایی درو می‌کند. وقتی گندم خوب رسید، خانواده وی نیز در درو گندم به وی کمک می‌کند. در پایان آشار می‌کند و گندم را پیش از جدا شدن دانه از خوشه به صورت طبیعی درو می‌کند. گاهی دهقان تا پاسی از شب یا در دل شب کار درو را انجام می‌دهد و گاهی در زیر آفتاب مطلق به درو مشغول می‌شود. اگر درو آشاری باشد، زمین به صورت ورغ و شیخیلی بین آنان قسمت می‌گردد. هر کدام به صورت دایره‌وار قسمت خود را درو می‌کند و در پایان قسمت اول از قسمت جدید شروع می‌کند. هر کدام از این قسمت را رستم(خط) می‌گویند.

کویه

وقتی گندم و مانند آن درو شد آن را کویه می‌کنند. برای این کار نخست یک چوب به صورت افقی روی زمین قرار داده می‌شود. روی چوب از دو طرف دسته(قوده)های گندم را سر به سر می‌گذارند و آن را بالا می‌برند. وقتی به اندازه کافی رسید، دسته‌ها را از آخر کویه شیب دار می‌گذارند و به سر کویه ختم می‌کنند. وسط کویه برآمده درست می‌شود و دو طرف آن شیب‌دار تا از نفوذ باران جلوگیری شود. روی کویه چند چوب بزرگ و دراز انداخته می‌شود تا باد آن را خراب نکند و با خود نبرد. دور کویه کانال کوچکی کشیده می‌شود تا سیلابه در آن راه پیدا نکند.

خرمی جوی(خرمن جای)

زمین گرد و هموار است تا گندم در آن خرمن شود. برای این کار نخست زمین را گرد به صورت دایره هموار می‌کنند. پستی و بلندی آن را با مال می‌گیرند. روی آن گل می‌اندازد. با آب و کاه، کاه گل می‌کند. وقتی خشک شد، روی آن رمل را می‌چرخاند تا شکاف‌های آن پر شود. بعد با کدگاو آن را آشو(گل کردن) می‌کند تا سفت گردد و برای خرمن آماده شود.

پشتیره کشی(کل - پشت کردن گندم)

مرد دهقان به صورت تکی یا آشار گندم را روی هیزم کش قرار می‌دهد، ریسمان را نخست از زیر پشتیره رد می‌کند، سپس به کشک گره می‌زند و بعد یک دور، دور پشتیره می‌پیچاند و به کشک می‌بندد. بازوبند هیزم کش را به کشک سفت می‌بندد و به چوب کنک بند می‌کند. در پایان با پشت روی پشتیره می‌خوابد و بازوبند را سفت می‌کند. تی پشتی را جا می‌نهد و مقداری قوده‌ی گندم در زیر آن می‌گذارد. کسی از پشت، پشتیره آن را به جلو هل می‌دهد و مرد دهقان روی دو زانو بلند می‌شود و پشتیره را تا خرمن جای حمل می‌کند و برای گرد کردن روی خرمن جای قرار می‌دهد. این پشتیره‌ها به صورت دایره گذاشته می‌شوند و مردم به آن ایر می‌گویند. پشتیره‌ی گندم چون دانه دارد از تمام پشتیره‌ها گرنک(سنگین)تر است. مردم دهقان را با سنگین برداشتن پشتیره محک می‌زنند، پشتیره‌ی برخی از دهقانان تا هشت سیر هم برآورد شده است. هر سیر هفت کیلو است. دهقانان سنگین بر، مورد احترام مردم قرار دارد. وی خود را از دیگران یک سرو گردن بالاتر می‌گیرد و خانواده اش به وی افتخار می‌کند.

ابزار پشتیره کشی

- ۱- داس: برای جدا کردن قوده از کویه
- ۲- هیزم کش: که در گذشته از الیاف گیاهان ساخته می‌شد و اکنون بیشتر نخی و پلاستیکی است.
- ۳- کشک: چوب سرکج است که در ابتدایی هیزم بند می‌شود و با آن پشتیره(بار) گندم را بند می‌زند.
- ۴- چوب کنک: چوب کشیده و بلند است که یک سر آن تراشیده است. سر دیگر آن کج است تا هیزم کش را به آن گره بزند و برای چاربندی و بارشدن آماده کند.

چپرکدو(خرمن کوب کردن)

در هزارستان هنگام خرمن، از خرمن کوب‌هایی استفاده می‌شود که به آن چپر، چپار(چاپار) گفته می‌شود. این روزها به شکل سنتی چپار را به پشت تراکتور می‌بندند و کارش فقط خرد کردن گندم و به دست آوردن کاه است. باد دادن و جدا کردن کاه و گندم به وسیله "چارشاخ" انجام می‌شود.

چپر

چپر را از درختچه‌های خاردار یا چاکه می‌سازند. برای این کار نخست با دستم غو(دستانه یا دستکش) و اره و تیشه درختچه را قطع می‌کنند. آن را به شکل مستطیل روی هم قرار می‌دهند و شاخه‌های اضافی آن را به داخل خم می‌کنند. روی آن چند شاخه‌ی بزرگ که دوشاخه داشته باشند به صورت عمودی می‌بندد. در پایان روی آن سنگ قرار می‌دهند که مسطح شود.

خرمن کردن

دهقان از صبح زود گندم‌ها را به صورت دایره‌وار که داخل آن باز(گود-کود) است، روی خرمن جای پخش می‌کند که به آن پخل انداختن می‌گویند. وقتی همه چیز آماده شد، چپر را می‌آورد، تیر ماله را به آن می‌بندد. یوغ و آتنگ را آماده می‌کند. گاوها و یا الاغ‌ها را می‌آورد و به آن‌ها یوغ می‌بندد. در این کار گاو با تجربه را به درون گود یا کود قرار می‌دهد تا با مهارت چپر را بگرداند و از سرگردانی آن جلوگیری کند. به گاو داخل گود، گاو گول می‌گویند و به گاو حاشیه‌ی چپر، گاو جغه گفته می‌شود که معمولن جوان و بی تجربه یا کم‌زور است. برای این کار یک سر تیر ماله را با کشک به وسیله‌ی آتنگ به یوغ می‌بندد و طرف دیگر را به دمی چپار محکم می‌کند. روی چپار ظرف می‌گذارد. دهن گاوها را با سبد(کودی) می‌بندد تا گندم را نخورد. با چوب(تال) به گاوان هی می‌کند و چپار را روی خرمن و گندم می‌چرخاند تا خرمن کوبیده شود و گاه از دانه جدا گردد. گاهی کودکان را نیز سوار چپر می‌کند که باعث خستگی گاوها می‌شود. وقتی گاوان با گاوران روی خرمن جای می‌چرخند، دیگران با چرخش(چارشاخ) از گرد خرمن جمع می‌کنند که گاه و دانه از خرمن به بیرون رانده نشوند. زمانی که یک ساعتی گاوان چرخیدند، دو نفر یکی از داخل خرمن و دیگری از بیرون با چرخش گندم را زیر و رو می‌کنند تا خوب خرد گردد. این عمل را دیگری(برگردان) می‌گویند. در پایان هر دور، وقتی گندم‌های زیر پا خرد شد، گندم‌های جدید به آن اضافه می‌کنند تا تمام شوند. وقتی گندم به تمامی خرد و پرکوی شد، گاوان را آنقدر روی پرکوی می‌چرخاند که خوب خرد شود و به مرحله‌ی جدایی دانه از گندم برسد. وقتی گاه از دانه جدا شد، یوغ از گاوان برمی‌دارد و خرمن را ایر یا خاره(گرد) می‌کند. گندم خاره شده را با چرخش رو به باد، به باد می‌دهد تا دانه و گاه از هم جدا شود. بین خارهی گندم یک چوب دراز می‌گذارد که فاصله‌ی باشد بین دانه و گاه. وقتی گاه و دانه جدا شد، گاه را خاره می‌کند و گندم را گرد می‌سازد. دور خارهی گندم با گوشه‌ی پارو خط دایره مانند می‌کشد و سپس با چند دایره آن را به نوک مخروطی خاره می‌رساند. دایره‌ها را عمودی خط(چاب) می‌کشند و روی آن قرآن و توتنی(خنجر) می‌گذارد که برکت داده شود. دهقان هنگام پس زدن دانه و جدا کردن گندم از گاه بسم الله می‌گویند و دستش را روی ریشش می‌کشد و صلوات می‌فرستد. در پایان سهم ملا، مسجیدی و چوپان را جدا می‌کند و بقیه را پس از وزن کردن در جوال و گونی می‌ریزند و به کندو حمل می‌کند. ته مانده‌ی گندم را با کنده ای چوبی(موغی) آونگ مانند می‌کوبند تا کافه از دانه جدا شود. این کار را کافه تب می‌گویند. کافه را باد می‌کشد و دانه را از گاه جدا می‌کند. کافه را برای گاو شیرده جدا می‌کند و دانه‌های سالم را به کندو می‌برد. دانه‌های پوچ و ناقص را برای مرغ و خروس جدا می‌سازد. گاه را به کادو(کاهدان) حمل می‌کند. در فرجام خرمن کردن، ذکات خرمن را به فقیران می‌رساند.

پلغو

دهقان کم زمین دو راس گاو قولبی نمی‌تواند داشته باشد، لذا در هنگام قلبه کردن و خرمن کوبی گاووش را با دیگری به صورت توافقی جوره می‌کند تا به کمک هم به کارهای دهقانی شان پایان دهند. جوره کردن گاو و الاغ را پلغو می‌گویند که صورت

توافقی دارد.

جغول کدو(جغل)

وقتی خرمن کم باشد و نیاز به خرمن کوبی نباشد، خرمن را جغول می‌کنند. برای این کار یک گاو را به صورت دایره‌وار روی خرمن می‌چرخاند و خرمن را خرد(میده) می‌کند. گاهی از دو گاو استفاده می‌شود. در این کار نیازی به دو گاو، یوغ و آتنگ و چپر نیست. در هنگام جغل یکی از چهار طرف کافه دانه‌های جدا نشده را زیرپای گاوها می‌اندازد تا میده شود و دانه‌ی آن از کاه جدا گردد.

قوده کو

وقتی هنوز زمان خرمن کوبی نرسیده باشد و یا گندم آنقدر کم باشد که نیازی به خرمن کوبی نباشد، گندم را قوده کوی می‌کنند. برای این کار قوده‌های گندم را روی زمین قرار می‌دهد و با چوب(آونگ- موعی) دانه‌ها را از کاه جدا می‌کند.

باد قبله

بادی که مناسب خرمن کردن است و معمولن از سمت قبله می‌وزد. این باد باعث می‌شود که با چرشاخ کردن خار، دانه از گندم جدا شود. این باد، همان باد موافق خرمن است که به آن باد راست و باد بالا هم گفته می‌شود. باد قبله در هزارستان بیشتر از سمت جنوب غرب در ماه سنبله و اول خزان می‌وزد. این باد بیشتر ساعت یک بعد از ظهر شروع به وزیدن می‌کند که به آن برکت می‌گویند.

باد چب

این باد جهت عکس خار است و برای چرشاخ کردن مناسب نیست. وقتی این باد می‌وزد نمی‌شود چرشاخ کرد، چون کاه را با دانه یکی می‌کند. این باد از سمت شمال شرق و جنوب شرق در دوران ماه سنبله و خزان می‌وزد که به آن باد شیوه و باد پایین نیز گفته می‌شود. این باد بیشتر پیش از ظهر شروع به وزیدن می‌کند که به آن برکت چب می‌گویند.

سرد کردن

کاه باد کردن را سرد کردن می‌گویند. هنگامی که باد قبله وزیدن گرفت دو نفر و گاهی یک نفر کاه را رو به بالا پرتاب می‌کنند تا کاه را باد ببرد و دانه از کاه جدا شود. وقتی دانه روی زمین خرمن جای و روی دانه‌های دیگر قرار گرفت، یکی با جارو(جاروی شیریلجی) کافه و چوب‌های گندم را به گوشه‌ای دیگر جارو می‌کند تا دانه پاک شود. این کار را جاروله می‌گویند. آخر خرمن جای را با شاخه‌های درختچه یا علف بند می‌زنند و یا چادر می‌گیرند تا کاه از خرمن جای خارج نشود.

سرخ باد

وقتی دانه از کاه جدا شد، آن را با پارو باد می‌کنند تا دانه از چوب‌های اضافی، ساقه‌های علف هرز و بند گندم جدا شود. این موادهای جدا شده را کافه می‌گویند که در پایان با موعی (دسته چوب) کوبیده می‌شود و دانه‌ی گندم از آن جدا می‌گردد. اگر

کافه زیاد باشد با پای گاو تکی خرد و میده می‌شود. کافه در کار دهقانی مال دهقان است. هنگام خرمین باد کردن اگر کسی بر خرمین وارد شود با صدای بلند می‌گوید برکت برکت. با این حرف از خداوند برای خرمین برکت و برای خانواده و صاحب خرمین سلامتی می‌خواهد.

چرخک

از ساقه‌ی درختچه‌ی راف و گندلی چرخک درست می‌کنند. چرخک می‌چرخد و ورود باد را خبر می‌دهد. دهقان با دیدن چرخک شروع به چرشاخ می‌کند و با بند آمدن باد، دست از باد کردن می‌کشد. چرخک در طرف قبله رو به باد گذاشته می‌شود.

چغل کردن

چغل نوع الک بزرگ است با سوراخ‌های بزرگ که پس از سرخ باد به کار گرفته می‌شود. برای این کار دهقان پایش را به اندازه‌ی بازو دور از هم می‌گذارد و دانه‌های سرخ باد شده را در داخل چغل راست و چپ می‌چرخاند تا دانه‌ها الک شود و کافه‌ی آن جدا گردد. این کار معمولن در مسیر باد قبله انجام می‌شود.

ابزار جدا سازی گاه از دانه

چارشاخ

چارشاخ مانند سنگ کش یا چغل کش ساخته می‌شود که در قسمت بدنه‌ی آن چهارشاخ وجود دارد. این شاخ‌ها با چرم سرگاو به تنه اصلی سفت بند زده می‌شود. دسته‌ی آن چوب باریک و محکم است که با چرم سرگاو به تنه محکم بسته می‌شود.

پارو

همان پاروی معمولی است. این روزها پاروی پلاستیکی هم رواج یافته است.

چغل

همان الک بزرگ است.

موغی

چوب نیم متری است که دسته‌ی آن نازک و بدنه‌ی آن کلفت ساخته می‌شود.

جارو یا جاروپ

بیشتر جاروهای گندم پاک کنی از گیاهی به نام شیریلجی ساخته می‌شود. این جارو جان دارتر است و دوام بیشتر دارد.

میده ریز

همان الک است.

کشت و کار

برای آماده سازی زمین جهت کاشت محصول از "گاو قلبه‌ی (خیش)" و "بیغ- یوغ و اسپار" استفاده می‌شود. با کارهای برجسته و تلاش‌های سازنده مردم هزاره از گذشته تا اکنون و به ویژه کشتکاری و بازرگانی و رفاه نسبی خانواده‌ها و نیز گرایش دادن حاکمان مردمی و بزرگان قومی مردم را به کشتکاری، بیکاری در مناطق هزاره نشین بسیار کم بوده است. در هزارستان هرکس پیشه و هنری نداشت به کشاورزی می‌پرداخت و برزی گری پیشه‌ی آزاد مردان به شمار می‌رفت. گدا و گدایی میان مردم هزاره بی معنا بود. آموزش‌های پدران و نیاکان هزاره و باورهای دینی و اخلاقی آنان در باره‌ی آبادانی و کشتکاری، سرمشق فرزندان آنها بوده است. آنان کشاورزی را از کارهای نیک و خدایی می‌دانستند. پندپیران و ضرب‌المثل‌های هزارگی درباره‌ی آباد کردن زمین و آبیاری آن، درخت کاری، گله داری و پرورش جانوران- حیوانات و گیاهان سودمند چه دارویی و چه غذایی، گواه بر این باور است.

محصولات کشاورزی

محصولات کشاورزی هزاره عبارت اند از ذرت- جواری، گندم، جو، ارزن، نخود، شرشم، موشنگ، باقلی، دال، عدس، شلغم، زردک، پیاز، انواع سبزی‌ها، شبدر، یونجه- ریشقه و مانند آن که بسیار ابتدایی کشت می‌شوند.

سرخرمنی (نذر خرمن)

سرخرمنی بستگی به اندازه‌ی خرمن دارد. اگر خرمن زیاد شود گوسپند(صوبی)، اگر کمتر شود ولی قابل توجه باشد بز(چپوش) و اگر کم باشد مرغ و خروس می‌کشند. گاهی نان پتیر روغنی- پتیرمال روی خرمن می‌شکنند و بین مردم قسمت می‌کنند و به فقیران می‌دهند. نان پتیر خرمنی روغنی یا شیرمال مخصوص دهقان است و مالک زمین حیوان می‌کشد. وقتی خرمن گرفته شد، حیوان نذری را ذبح می‌کنند و اهالی قریه و ده را دعوت به مهمانی نذری می‌کنند. زمانی که غذا خورده شد، بزرگ ده یا آخذ محل دعا می‌خواند و از خداوند برای ده و خرمن صاحب خانه برکت از درگاه خداوندی می‌خواهند و دیگران آمین می‌گویند.

خرمن گرفتن

دهقان وقتی نان پتیر روغنی خرمنی را که در تنور یا زیر دیگی پزیده است را با کارد نصف می‌کند، شروع به گرفتن خرمن می‌کند. برای این کار نخست یک قطعه سنگ بزرگ را در سمت قبله‌ی خرمن می‌گذارد که به آن سنگ بابای آدم می‌گویند. این کار را به این سبب انجام می‌دهد که به دعای حضرت آدم صلی الله به خرمن برکت داده شود. کارد یا پیش قبض را به یاد و نام مولا علی (ع) به دست می‌گیرد که با یاد و نام آن بزرگوار برکت به خرمن داده شود. در پایان دهقان دامن را درون شلوار(تنبان) می‌کند و بسم الله و صلوات گویان شروع به گرفتن و وزن کردن گندم می‌کند.

آشار

آشارنوعی همیاری کار کشاورزی در بین هزاره‌ها است که در انطباق با شرایط طبیعی منطقی ترین همیاری تولیدی اکثر روستاهای هزارستان به شمار می‌رود. آشار بهترین تعاونی روستایی در هزارستان است که هنوز با وجود مادی شدن زندگی به صورت همیاری پا برجاست. آشار به خاطر نیاز به کار و نیروی انسانی برای درو، آبیاری، کشت و کار، خیش کشیدن(قلبه) جوی کر(زه

کشی) و جین کردن علف‌های هرز یک اصل ضروری در کشاورزی هزارگی به شمار می‌رود. در صورت کمبود آب یا دشواری آبرسانی به کشتزار و کمبود نیروی شخم به عنوان عامل مدیریت کار و یا پاره‌ای عوامل مجهول اجتماعی از طریق سنت دیرپا تداوم یافته است. آشارنوعی یاریگری است که تنها ناشی از عوامل مادی و اقتصادی زندگی نیست، بلکه انگیزه‌های عاطفی و انسانی هم در آن دخیل اند. چون: گریز از تنهایی، خستگی و دلزدگی‌های ناشی از کار فردی و یکنواخت؛ دستیابی به احساس امنیت حاصل از پذیرش در گروه و پرداختن به کار شادی آفرین و دل‌انگیز گروهی؛ تحکیم روابط دوستی، همسایگی، خویشاوندی، و بالاخره، دلپذیر کردن سختی‌ها و مشکلات زندگی علت اصلی آشار در فرهنگ کشاورزی هزارگی است. (فرهادی ص ۶).

الله دوست

در آشار مردان به صورت جمعی و گاهی تکی آواز می‌خوانند. این آواز گاهی دوبیتی و گاهی ترانه است. دوبیتی دوبیتی‌وار خوانده می‌شود و ترانه به صورت ترانه. نوعی از ترانه که به آن الله دوست می‌گویند، در آشارها رواج ویژه دارد که نوع ترانه‌ی کار به شمار می‌رود. این ترانه نشان از دینداری و محبت مردم هزاره به امام علی(ع) است. این ترانه چنین شروع می‌شود:

الله دوست و مولا دوست / دوست علی دوست و مولا دوست

علی والله دوست و الله دوست / علی الله دوست و الله یار

علی دوست و الله یار

الله دوست و الله یار

وقتی چای ده بچه شده / الله دوست و علی یار

وقتی آو اسپی شده / الله دوست و علی یار

وقتی نان بوته شده / الله دوست و علی یار

گاهی در این ترانه از نوع کار یاد می‌شود و در آن از صاحب کار خواسته می‌شود که برای آنان فرصتی نفس کشیدن(دمرسی) بدهد.

گندم درو مونوم / الله دوست و علی یار

ایشیرقه(یونجه) درو مونوم / الله دوست و علی یار

تاله درو مونوم / الله دوست و علی یار

جوی پاک مونوم / الله دوست و علی یار

بیده کنی مونوم / الله دوست و علی یار

غیغو کنی مونوم / الله دوست و علی یار

قلغو کنی مونوم / الله دوست و علی یار

کمی کنی مونوم / الله دوست و علی یار

بیده راش کنی مونوم / الله دوست و علی یار

بیده بودیگگ کنی مونوم / الله دوست و علی یار

بیده راف کنی مونوم / الله دوست و علی یار

پخسه زنی مونوم / الله دوست و علی یار

الله دوست و علی یار

الله یار و الله دوست

گاهی می‌گویند: الله آ دوست علی دوست / دوست آ الله دوست / دوست آ دوست علی دوست / دوست آ دوست الله دوست / گاهی به جای الله دوست و علی یار می‌گویند: یاری بیدی الله دوست و علی یار / یاری بیدی آ دوست و آ یار / کمک بیدی علی دوست و الله یار.

آشار مخصوص گندم درو نیست، می‌تواند برای علف درو و گردآوردن هیزوم، راه‌سازی، سرک‌سازی، آوردن علف از کوه، جوی‌سازی، پاک‌سازی جوی و شاجوی، دیوارسازی و مانند آن‌ها باشد. مالکان زمین گاهی دهقانان و کارگران خود را به جای خود و فرزندان خود به دیگران آشار می‌دهند.

گونه‌شناسی و طبقه‌بندی انواع یاریگری (آشار)

۱- خودیاری ۲- دگریاری ۳- تعاونی‌های سنتی ۴- همیاری.

فعالیت بر پایه یاریگری یا آشار در هزارستان چنین است:

۱- فعالیت‌های ساختمانی (خانه‌سازی)

۲- تهیه منابع آب برای مصارف آبیاری و آشامیدن و لایروبی. (نوور ساختن)

۳- فعالیت‌های راه‌سازی.

۴- گردآوری علوفه (دنگرکنند)

۵- گردآوری هیزوم (پشتیره آوردن)

۶- پاک کردن برف (راه جرو کدو)

۷- شخم زدن (چپچورکو)

۱. هر یک از این یاریگری‌ها یا به صورت مجزا، یا ترکیبی دوتایی و یا ترکیب همه با هم قابل مشاهده است. (مرتضی فرهادی،

۱۳۷۶)

نوع مالکیت زمین‌های کشاورزی

وجود نظام بزرگ مالکی و تک مالکی و «ارباب و رعیتی» بودن برخی روستاها در هزارستان نشان از نظام خانی در آن مناطق دارد. در کنار خان که صاحبان اصلی زمین‌های کشاورزی بودند خرده مالک‌های نیز وجود داشتند که هنوز وجود دارد. «مهاجرکار» و «صیفی کار» و دهقانان بومی همواره روی زمین‌های مالکان و خرده مالکان کار می‌کردند و از خود زمین نداشتند یا اگر داشتند کفاف زندگی آنان را نمی‌کردند.

دهقانان و کسانی که املاک خالصه مالکان بزرگ یا خان را در اجاره داشتند، از اراضی تحت تصرف خویش، تنها حق تمتع مالی داشتند و زمین، مطلقاً برای خان بود. رعایا، دهقان یا مستأجران املاک خالصه حق دهقانی داشتند. مالکان جز پرداخت حقوق کار و مزد کار دهقانی، هیچ گونه الزام و تعهد دیگری نداشتند. هر گاه هم، مورد اجحاف و تعدی واقع می‌شدند، حق داشتند برای شکایت و تظلم کنند اما به جایی نمی‌رسیدند. این گونه حق مالکیت دیربست برچیده شده است.

انواع سهام‌داری در زمین کشاورزی (دانگی)

این امر بستگی به مقدار زمین زراعی، مقدار آب، تغییر عوامل جغرافیایی، چون میزان بارندگی، ارتفاع و همواری و ناهمواری زمین، گرمسیر یا سردسیر بودن مناطق، حد دوستی و خویشاوندی صاحبان زمین با یکدیگر دارد. اگر سال خشک و کم آب باشد، از وسعت زمین‌های زراعی کاسته شود، و این محدودیت بر همه بهره برداران ده اثر می‌گذارد و به این ترتیب ممکن است که سهمداری زمین کم شود و کسی به دنبال دهقانی نرود. اما بالعکس، اگر سال نیکو و پر آب باشد و زمین‌های تازه‌ای بتواند زیر کشت برود، بنابر ضوابط سنت کشاورزی هزارگی دهقانی رونق می‌گیرد. در این صورت تمامی بهره برداران ده بنابر سهم اولیه خود از زمین بهره مند می‌برند. این رسم و شیوه، رسم دیرینه و کهنی است که از گذشته تا کنون رواج داشته است.

ده یک

مالک پس از دادن ده یک سهم صاحب زمین، بقیه را برای خود بر می‌دارد.

پنج یک

مالک پس از دادن پنج یک سهم صاحب زمین، بقیه را برای خود بر می‌دارد.

نصفه کاری

کشاورز پس از دادن نصف سهم صاحب زمین، بقیه را برای خود بر می‌دارد.

زمین اجاره‌ای

کشاورز پس از دادن اجاره‌ی صاحب زمین، محصولات زمین کشاورزی آن سال را برای خود بر می‌دارد.

انبار کردن غله، گندم و حبوبات

نقش روی استوانه ای که در بامیان و غاری در جاغوری وجود دارد، معلوم می‌شود که هزاران سال پیش هزاره‌ها غله را در مخزن‌هایی که امروزه هم در بعضی از نواحی دیده می‌شود، ریخته و انبار می‌کرده‌اند. هزاره‌ها به این انبارها کندو و قرخ می‌گویند. کندو کوچک تر از قرخ است. کندو و قرخ انبار است که از پشت بام سوراخ بزرگ (موری) دارند که غله یا گندم را از آن جا می‌ریزند و برای درآوردن آرد از دریچه‌های کوچک تعبیه شده در سطح پایین کندو و قرخ استفاده می‌برند که به آن آرد خطا دیدو می‌گویند. علف‌های هرز، گاه و یونجه- رشقه و علوفه ی پر ارزش برای دام‌ها، در انبار جداگانه‌ی به نام کادو (کاهدان) انبار می‌شود تا در زمستان به حیوان‌های خانگی داده شوند.

کشاورزی مدرن

کشاورزی مدرن، کشاورزی پایدار (کشاورزی زیستی) یا کشاورزی فشرده (صنعتی) اصلاح نباتات، تناوب زراعی، سموم، دفع آفات و کود و پیشرفت‌های تکنولوژیک که باعث افزایش بازده محصول می‌شوند، عناصر شیمیایی، کودهای آلی، کود سبز، کمپوست و مواد معدنی باشد، همچنین تناوب و یا دوره آیش، مهندسی منابع طبیعی و آبخیزداری در هزارستان کمتر راه یافته است. سازه‌های آبی، مهندسی منابع آب، ترویج و آموزش کشاورزی، اصلاح نباتات مدرن، علوم و تکنولوژی بذر، اگرواکولوژی، علوم باغبانی، اقتصاد کشاورزی، علوم خاک، علوم دامی، تولید و پرورش طیور، صنایع غذایی، حشره‌شناسی، بیماری‌شناسی، مکانیک ماشین‌های کشاورزی، بیوتکنولوژی در کشاورزی، توسعه روستایی، مهندسی تولیدات گیاهی، اصلاح گیاهان باغبانی، تولید مدرن محصولات باغی، هواشناسی کشاورزی، مدیریت کشاورزی، شناسایی و مبارزه با علف‌های هرز، مکانیزاسیون کشاورزی که امروزه برای هر کشاورزی در جهان شناخته است، به سبب عدم توسعه یافتگی و ستم ملی عریان برای کشاورز هزاره ناشناخته است.

کشاورزی و تولید دام

هزاره‌ها حیواناتی مانند قاطر، اسب، گاو، گوسفند و بز را برای استفاده از گوشت‌شان و یا محصولات دامی (مانند شیر، پشم و...) و یا باربری پرورش می‌دهند. یک نوع پرورش، پرورش دادن دام در مراتع و کوه‌ها است. دام‌ها در مراتع و کوه‌ها و دامنه‌های آن رها می‌شوند تا از علوفه موجود در مراتع و کوه‌ها تغذیه کنند. کود حاصل از دام می‌تواند برای زمین‌های کشاورزی به صورت سنتی مفید باشد.

وضع کنونی کشاورزی

نشانه‌ای از کشاورزی مدرن در هزارستان به چشم نمی‌خورد و کشاورزی سنتی نیز با سیاست‌های بیمارگونه و عجیب و غریب ملی و قومی در حال کشیدن نفس‌های آخر است. این وضع اسفناک را در فصل کاشت و برداشت می‌توان به عینه دید. چه بسیار زمین‌هایی که در سال‌های اخیر دیگر کاشته نمی‌شوند و یا از بین رفته‌اند و می‌روند. و چه بسیار مردمی که با تمام علاقه و دلبستگی به روستا دیگر تاب ماندن ندارند و به شهرهای کابل، مزار، غزنی، هرات، لشکرگاه کوچ کرده‌اند. آنان در این شهرها جذب مشاغل سیاه شده‌اند تا از این آشفته بازار سهمی بردارند. آنان حاشیه نشین شده‌اند و در بهترین شرایط با سیگار فروشی و دست فروشی کنار خیابان و یا با زدن یک دکه امرار معاش می‌کنند. در صورتی که در روستای خود کسی بودند و احترامی و در سایه کشاورزی زندگی بی‌دغدغه و آرامی داشتند.

کشاورزی در هزارستان تبدیل به یک کار پرهزینه و کم درآمد شده است. تراکتور و ماشین آلات کشاورزی به خاطر کمبود و گرانی سوخت با هزینه‌ای بالا فعالیت می‌کنند آن هم جایی که برای رفتن تراکتور راه باشد، که بیشتر نیست. هزینه خرید تراکتور بالاست که اگر قرار باشد تراکتور بخرد، کشاورز ترجیح می‌دهد با هزینه یک سوم پول خرید تراکتور، یک ماشین مسافری بخرد و مسافرکشی کند. (امین شهنازی جنگ تپه)

باغداری و درخت کاری

هزاره‌ها به درخت کاری خشک کردن مرداب‌ها و تبدیل آن‌ها به زمین‌های قابل کشت و کندن چاه و ساختن کاریز و بهره برداری از منابع آب‌های زیر زمینی دلبستگی داشتند و دارند. اصولاً کندن رشته‌های از کاریز یا قنات برای هدایت آب‌های زیر زمینی از ابداعات خراسانیان و غرجستانیان‌اند. کاریزهای کهن، بندهای بلند و استوار و آسیاب‌های آبی در هزارستان گواه بر این ادعاست. این آسیاب‌های که هزاره‌ها به آن‌ها اسیه می‌گویند، اولین مهندسی هزارگی، سازه سازی و استفاده از ترکیب خانه سازی و استفاده از صنعت آب است.

درخت و درخت کاری نیز از دیر باز در هزارستان مقدس بوده است. نقش‌های گوناگون درخت از دوران‌های متفاوت تاریخی همواره زینت گر اشیاء نقش دار در غارها و سنگ نقش‌های هزارستان بوده است.

گیاهان مخدر

گیاهان مخدرمانند تنباکو، تریاک، کوکائین در هزارستان گشت گسترده ندارند. تنباکو برای ساخت نصور، (ناس) توتون، چلم (قیلیان) به صورت خصوصی کشت می‌شود. تریاک در حدی که استفاده‌ی دارویی داشته باشد، کشت می‌گردد. اما کوکائین برای هزاره‌ها گیاه ناشناخته است.

گیاهان دارویی

دانشمندان و گیاه شناسان هزارگی در خلال مطالعه درباره ویژگی دارویی گیاهان به امور کاملاً فنی نیز می‌پردازند. ویژگی گیاهان را می‌شناسند و از آن‌ها برای درمان بیماران استفاده می‌کنند.

منابع و مأخذ

فرهنگ یاریگری در ایران (درآمدی به مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی تعاون) / مرتضی فرهادی / مرکز نشر دانشگاهی / چاپ دوم ۱۳۷۶؛

۳. امین شهنازی جنگ تپه (آناپوردوم "جنگ تپه، آواجیق)؛

۴. گفت‌وگو با مردانی از دی‌کندی، بامیان، بهسود و جاغوری؛

۵. تاریخ شاهان ارغونیه، چوپانیان؛

(نیمه شب دوشنبه، فروردین ماه - حمل: ۱۹۹۱ استادسرای موسسه تحصیلات عالی ابن سینا - کابل).

ش

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیفزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می‌کنند

بنادر البحار - ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می‌دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل بیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن

منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

(الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی
 (ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه
 (ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...
 (د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

(ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

(و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

(ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

(ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

(ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

(ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰ IR۹۰-

۵۳-۰۶۰۹ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رسانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بداند، نگاه می دارد و با حجت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

